

**INDIA'S CULTURAL DIPLOMACY
ACTIVITIES WITH SOUTHEAST ASIA
IN THE PERIOD OF 2014 - 2024**

Tong Thi Quynh Huong*
and Vu Ngoc Phuong Nam²

^{*1}*Faculty of History, Hanoi National University of
Education, Hanoi city, Vietnam*

²*K70, Faculty of History, Hanoi National
University of Education, Hanoi city, Vietnam*

*Corresponding author: Tong Thi Quynh Huong
e-mail: huongttq@hnue.edu.vn

Received March 11, 2024.

Revised April 18, 2024.

Accepted May 13, 2024.

**HOẠT ĐỘNG NGOẠI GIAO VĂN HÓA
CỦA ẤN ĐỘ VỚI ĐÔNG NAM Á
GIAI ĐOẠN 2014 - 2024**

Tống Thị Quỳnh Hương*¹
và Vũ Ngọc Phương Nam²

^{*1}*Khoa Lịch Sử, Trường Đại học Sư Phạm Hà
Nội, thành phố Hà Nội, Việt Nam*

²*K70, Khoa Lịch Sử, Trường Đại học Sư Phạm
Hà Nội, thành phố Hà Nội, Việt Nam*

*Tác giả liên hệ: Tống Thị Quỳnh Hương
e-mail: huongttq@hnue.edu.vn

Ngày nhận bài: 11/3/2024.

Ngày sửa bài: 18/4/2024.

Ngày nhận đăng: 13/5/2024.

Abstract. After holding the position of Prime Minister of India (2014), Mr. Narendra Modi made important adjustments in this country's foreign policy, in which cultural diplomacy is considered one of the important pillars. In the last two decades, India has continuously promoted cultural diplomacy activities with countries in Asia and around the world. Holding an important geopolitical position, Southeast Asia has become the focus of Prime Minister Narendra Modi's foreign policy. Through traditional values, India desires to connect with Southeast Asia more effectively. This article focuses on analyzing India's cultural diplomacy activities with Southeast Asia during the administration of Prime Minister Narendra Modi (2014 - 2024) through several aspects, such as Buddhist diplomacy, promoting and popularizing Yoga, and exporting movies; thereby pointing out the position of Southeast Asia in India's foreign policy in general and the effectiveness of cultural diplomacy in increasing "soft power", affirming India's influence in Southeast Asia.

Keywords: Cultural diplomacy, India, ASEAN, Southeast Asia, Narendra Modi.

Tóm tắt. Sau khi lên cầm quyền tại Ấn Độ (2014), Thủ tướng Narendra Modi đã có những điều chỉnh quan trọng trong chính sách đối ngoại của quốc gia này, trong đó ngoại giao văn hóa được coi là một trong những trụ cột quan trọng. Trong hai thập kỷ gần đây, Ấn Độ đã không ngừng đẩy mạnh hoạt động ngoại giao văn hóa với các nước ở châu Á và trên thế giới. Giữ vị trí địa chính trị quan trọng, Đông Nam Á từ lâu đã là một trọng tâm trong chính sách đối ngoại của Thủ tướng Narendra Modi. Thông qua các giá trị văn hóa truyền thống, Ấn Độ mong muốn kết nối với Đông Nam Á một cách hiệu quả hơn. Bài viết này tập trung phân tích những hoạt động ngoại giao văn hóa của Ấn Độ với Đông Nam Á dưới thời kỳ cầm quyền của Thủ tướng Narendra Modi (giai đoạn 2014 - 2024) thông qua một số lĩnh vực như: ngoại giao Phật giáo, quảng bá và phổ biến Yoga, xuất khẩu phim ảnh; qua đó chỉ ra vị trí chiến lược của Đông Nam Á trong chính sách ngoại giao của Ấn Độ nói chung và hiệu quả của ngoại giao văn hóa trong việc gia tăng "sức mạnh mềm", khẳng định ảnh hưởng của Ấn Độ ở khu vực Đông Nam Á.

Từ khóa: Ngoại giao văn hóa, Ấn Độ, ASEAN, Đông Nam Á, Narendra Modi.

1. Mở đầu

Trong những năm gần đây, thuật ngữ “ngoại giao văn hóa” (cultural diplomacy) ngày càng xuất hiện phổ biến trong quan hệ quốc tế với ý nghĩa sử dụng văn hóa như một công cụ phục vụ các chiến lược ngoại giao nhằm đáp ứng mục tiêu của mỗi quốc gia. Ngoại giao văn hóa được công nhận là một biện pháp hiệu quả, quan trọng của chính sách đối ngoại nhằm thúc đẩy liên kết quốc tế, hợp tác khu vực giữa các dân tộc và các quốc gia.

Nghiên cứu về ngoại giao văn hóa nói chung, trên thế giới và Việt Nam đã có khá nhiều công trình đề cập đến vấn đề này. Cuốn *Soft Power: The Means to Success in World Politics (Sức mạnh mềm: Phương tiện để đạt được thành công trong chính trị quốc tế*, 2004) [1] của Joseph S. Nye đã phân tích những nhân tố cấu thành của quyền lực mềm, trong đó có văn hóa, qua đó lý giải vai trò và tầm quan trọng của ngoại giao văn hóa. Công trình “*Ngoại giao văn hoá Cơ sở lý luận, kinh nghiệm quốc tế và ứng dụng*” (2012) [2] của các tác giả Phạm Thái Việt (chủ biên), Lí Thị Hải Yến đã trình bày một số cơ sở thực tiễn và lý luận của ngoại giao văn hoá như thuyết “đụng độ văn hóa”, “sức mạnh mềm”, “ngoại giao văn hóa”, “ngoại giao công chúng”... Bên cạnh đó, tác phẩm làm rõ những nội dung cơ bản, các công cụ của ngoại giao văn hóa.

Đề cập đến ngoại giao văn hóa của Ấn Độ nói riêng, có thể kể đến một số công trình nghiên cứu như: “*Ngoại giao văn hóa của Ấn Độ vào những năm đầu thế kỷ XXI: một phân tích về sức mạnh mềm*” (2016) [3] của tác giả Hồ Ngọc Diễm Thanh; “*Ngoại giao văn hóa đối với sự phát triển của Ấn Độ hiện nay*” (2018) [4] của tác giả Lê Văn Toan, “*Sức mạnh mềm trong chính sách đối ngoại thời kì Narendra Modi*” của tác giả Trần Nam Tiến (2020) [5]... Trong những bài viết này, các tác giả đã chỉ ra “ngoại giao văn hóa” được chính quyền của Thủ tướng Narendra Modi sử dụng thành công trong quá trình Ấn Độ phát triển đất nước và nâng tầm ảnh hưởng của quốc gia này đối với khu vực và thế giới. Bài viết “*Cultural Diplomacy of India*” (Ngoại giao văn hóa của Ấn Độ, 2023) [6] của tác giả Bhavna Dahiya đã phân tích vai trò của việc gia tăng “sức mạnh mềm” trong chính sách ngoại giao của Ấn Độ hiện nay, thông qua các hình thức truyền thông, văn hóa và thực tiễn.

Những nghiên cứu cụ thể về ngoại giao văn hóa của Ấn Độ với Đông Nam Á đã được đề cập rải rác trong một số tác phẩm như: cuốn *Modi's Cultural Diplomacy and Soft Power: Issues and Challenges* (Ngoại giao văn hóa và sức mạnh mềm dưới thời Modi: vấn đề và thách thức, 2016) [7] của các tác giả Bibhuti Bhusan Biswas, Satish Kumar, đã chỉ ra những vấn đề và thách thức cho việc triển khai ngoại giao văn hóa để tạo dựng sức mạnh mềm của Ấn Độ trên thế giới, trong đó có Đông Nam Á; Tác phẩm *Asean And India: The Way Forward* (Asean và Ấn Độ: con đường phía trước, 2022) [8] của các tác giả Hernaikh Singh, Moe Thuzar, Tommy Koh đã đề cập tới quan hệ ngoại giao giữa Ấn Độ và các nước Đông Nam Á qua các giai đoạn lịch sử; Cuốn *Cultural Dimensions of India's Look-Act East Policy: A Study of Southeast Asia* (Các khía cạnh văn hóa trong Chính sách Hướng Đông và Hành động phía Đông của Ấn Độ: Nghiên cứu về Đông Nam Á, 2023) [9] của tác giả Sarita Dash, đã phân tích những tương tác văn hóa giữa Nam và Đông Nam Á từ thời tiền sử, đồng thời xem xét các sáng kiến ngoại giao văn hóa hiện tại trong Chính sách “Hướng Đông” và “Hành động phía Đông” của Ấn Độ.

Như vậy, nghiên cứu về ngoại giao văn hóa của Ấn Độ nói chung, ngoại giao văn hóa của Ấn Độ với Đông Nam Á nói riêng đã được đề cập trong một số công trình nghiên cứu trong và ngoài nước ở những mức độ khác nhau. Trên cơ sở tiếp thu có chọn lọc thành quả nghiên cứu của các tác giả đi trước, bài viết khái quát những điều chỉnh trong chính sách ngoại giao của Ấn Độ với Đông Nam Á, từ đó tập trung làm rõ hoạt động ngoại giao văn hóa của Ấn Độ với Đông Nam Á trong giai đoạn 2014 – 2024 dưới thời kì cầm quyền của Thủ tướng Narendra Modi, qua đó khẳng định vai trò của “sức mạnh mềm” Ấn Độ trong việc tăng cường quan hệ ngoại giao với Đông Nam Á – khu vực có vị trí chiến lược quan trọng trong chính sách “Hướng Đông” và chính sách “Hành động phía Đông” của Ấn Độ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự điều chỉnh chính sách ngoại giao của Ấn Độ với Đông Nam Á giai đoạn 2014-2024

Bước sang thế kỉ XXI, cùng với sự phát triển của xu thế toàn cầu hóa, khu vực hóa thì sự phụ thuộc giữa các quốc gia ngày càng trở nên rõ rệt. Dù bối cảnh quốc tế và khu vực có nhiều diễn biến phức tạp nhưng xu thế hòa bình, hợp tác, cùng phát triển vẫn đóng vai trò chủ đạo trong quan hệ quốc tế hiện đại. Nhắm bắt xu thế đối ngoại mở rộng đó, sự “trỗi dậy” của Ấn Độ được hiểu là sự đứng dậy của một chủ thể quyền lực kinh tế - chính trị có sức chi phối mạnh mẽ đến sự vận động quan hệ quốc tế của khu vực và thế giới [10; 8].

Năm 1991, chính phủ Ấn Độ công bố chính sách “Hướng Đông” (Look East Policy - LEP) với mục tiêu đưa Ấn Độ trở thành một cường quốc kinh tế và quân sự, không chỉ ở khu vực châu Á, mà còn trên phạm vi toàn thế giới. Trong chính sách “Hướng Đông”, Ấn Độ đã khẳng định tầm quan trọng chiến lược của Đông Nam Á: “giai đoạn đầu tiên của chính sách hướng Đông là tập trung vào ASEAN và hướng chủ yếu vào các mối liên kết thương mại và đầu tư. Giai đoạn mới của chính sách này được đặc trưng bởi khái niệm mở rộng về hướng đông, từ Australia đến Đông Á, với ASEAN là trọng tâm” [11]. Sau quá trình hai thập kỉ triển khai LEP, quan hệ Ấn Độ - ASEAN đã có những chuyển biến tích cực, Ấn Độ ngày càng thể hiện được vai trò và vị thế của mình như một yếu tố đảm bảo hòa bình và ổn định ở khu vực châu Á – Thái Bình Dương.

Năm 2014, chính phủ của Thủ tướng Narendra Modi đã nâng cấp và điều chỉnh chính sách “Hướng Đông” thành chính sách “Hành động phía Đông” (Act East Policy – AEP). Trong bài phát biểu của mình tại chuyên thăm Myanmar, Việt Nam và Singapore vào năm 2014, nguyên Bộ trưởng Bộ ngoại giao Ấn Độ Sushma Swaraj đã đánh giá “Chính sách Hướng Đông không còn phù hợp nữa, bây giờ, chúng ta cần Hành động về phía Đông” [12]. Vào tháng 11/2014, tại Hội nghị cấp cao Đông Á (EAS) diễn ra ở Myanmar, Thủ Tướng Narendra Modi đã khẳng định chính sách “Hành động phía Đông” nhằm thúc đẩy phát triển kinh tế và mở rộng vai trò toàn cầu của Ấn Độ thông qua khu vực có tầm chiến lược quan trọng là Đông Nam Á. Theo đó, ASEAN được xác định là hạt nhân trong chính sách “Hành động hướng Đông” và là trung tâm của “Giấc mơ Ấn Độ” trong thế kỉ châu Á [14; 208, 214].

Với sự chuyển hướng chính sách từ LEP sang AEP, Thủ tướng Modi đã thể hiện sự chủ động hơn của Ấn Độ nhằm tăng cường quan hệ giữa hai cực tăng trưởng của châu Á trong thời đại mới. Ngay từ năm 2014 và đầu năm 2015, ông Modi và các quan chức cấp cao của Ấn Độ đã có hàng loạt chuyến công du tới các nước châu Á – Thái Bình Dương mà trọng tâm là Đông Nam Á. Sau những chuyến đi này, đã có những chuyến thăm ngược lại cho thấy một tín hiệu tích cực trong triển khai chính sách đối ngoại của Ấn Độ. Theo thông kê của Bộ Ngoại giao Ấn Độ, tính đến ngày 30/12/2023, Thủ tướng Narendra Modi đã thực hiện 110 chuyến thăm chính thức cấp nhà nước tới các quốc gia trên thế giới kể từ khi nhậm chức, trong đó có tất cả 31 chuyến thăm đến các nước trong khu vực Đông Nam Á. Điều đó cho thấy, Thủ tướng Narendra Modi đã khẳng định sự tập trung của mình trong việc thiết lập quan hệ ngoại giao song phương, đa phương và toàn diện với các quốc gia Đông Nam Á, cụ thể hơn những tính toán, chiến lược của mình trong việc triển khai chính sách “Hành động phía Đông” mà trọng tâm là Đông Nam Á. Với chính sách “Hành động phía Đông”, Ấn Độ thể hiện một cách thực chất hơn, hành động nhiều hơn trong hợp tác phát triển với các nước Đông Nam Á và các quốc gia trong vành đai châu Á – Thái Bình Dương.

Về phía mình, các quốc gia Đông Nam Á luôn coi Ấn Độ là đối tác chính trị quan trọng, nhất là trong bối cảnh khu vực và quốc tế có nhiều biến chuyển quan trọng. Trước sự cạnh tranh ảnh hưởng của các cường quốc tại Đông Nam Á, đặc biệt là Trung Quốc với sáng kiến “Vành đai và con đường” hay “Cộng đồng chung vận mệnh” thì sự gia tăng ảnh hưởng của Ấn Độ ở khu vực như một cách cân bằng quyền lực chính trị và quan hệ ngoại giao tại Đông Nam Á. Hiện nay, hầu hết các nhà lãnh đạo của các nước Đông Nam Á khẳng định Ấn Độ là một nước lớn, có trách

nhệm và có khả năng kìm hãm, tác động đến sự trỗi dậy của Trung Quốc [13; 115]. Nhận thấy vai trò không thể thiếu của Đông Nam Á trong việc gia tăng vị thế quốc tế của mình, Ấn Độ cũng luôn tham gia tích cực và thường xuyên, đồng thời khẳng định sự ủng hộ vai trò của ASEAN trong bối cảnh khu vực và quốc tế hiện nay. Các hội nghị, diễn đàn do ASEAN tổ chức như Diễn đàn khu vực ASEAN (ARF), Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng ASEAN mở rộng (ADMM+), Hội nghị cấp cao Đông Á (EAS)... luôn có sự tham gia và đóng góp tích cực từ Ấn Độ. Ngoài ra, hiện nay đã có 30 cơ chế đối thoại giữa Ấn Độ và ASEAN trong đó bao gồm các Hội nghị Cấp cao và 7 cuộc họp cấp Bộ trưởng về nhiều lĩnh vực như ngoại giao, thương mại, du lịch, nông nghiệp, môi trường, năng lượng tái tạo và viễn thông [13; 111]. Trong Tuyên bố Delhi của Hội nghị cấp cao kỷ niệm 25 năm thiết lập quan hệ Đối tác đối thoại ASEAN - Ấn Độ (2018) một lần nữa khẳng định tiếp tục định hướng quan hệ đối tác ASEAN - Ấn Độ.

Tháng 11/2019, các nước ASEAN cũng đã đồng thuận khi đưa ra tầm nhìn Triển vọng ASEAN về Ấn Độ - Thái Bình Dương (AOIP) và Sáng kiến Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (IPOI) tương ứng. Mỗi quan hệ Ấn Độ - ASEAN càng được nâng cấp và củng cố trong sự kiện 10 nhà lãnh đạo của các nước thành viên ASEAN có mặt tại Ấn Độ theo lời mời của Thủ tướng Narendra Modi tham dự sự kiện nhân dịp kỷ niệm 25 năm thiết lập quan hệ Đối tác đối thoại ASEAN - Ấn Độ (1994-2018). Sự hiện diện này phản ánh tầm quan trọng mà ASEAN dành cho Ấn Độ, ngược lại, cũng khẳng định rằng, Ấn Độ đã giành sự ưu tiên hàng đầu cho các nước Đông Nam Á. Đây không phải là một sự kiện bình thường mà là một dấu mốc quan trọng làm sâu sắc hơn mối quan hệ đối tác Ấn Độ - Đông Nam Á.

Năm 2023, tại Hội nghị các quan chức cấp cao giữa ASEAN và Ấn Độ (AISOM), hai bên đã tái khẳng định cam kết tăng cường mối quan hệ “Đối tác chiến lược toàn diện”. Hai bên đã thảo luận các biện pháp nhằm tăng cường hợp tác trong một số lĩnh vực như hàng hải, chống tội phạm xuyên quốc gia, an ninh mạng, khoa học và công nghệ, giao thông và kết nối, kinh tế kỹ thuật số, du lịch,... cũng như trao đổi các biện pháp nhằm thúc đẩy giao lưu nhân dân thông qua các chương trình giao lưu giữa thanh niên, sinh viên, các chương trình học bổng, đào tạo, nâng cao năng lực,... Thủ tướng Narendra Modi đã tái khẳng định rằng ASEAN đóng vai trò then chốt trong chính sách “Hành động Hướng Đông” và là một trong những điểm trọng yếu của Sáng kiến Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương của Ấn Độ [26].

Nhìn chung, từ sau khi Thủ tướng N.Modi lên cầm quyền và tiến hành những điều chỉnh trong chính sách đối ngoại với Đông Nam Á, mối quan hệ hợp tác giữa các nước Đông Nam Á và Ấn Độ đã phát triển lên một tầm cao mới dựa trên các mối liên kết sâu rộng, giao lưu lịch sử và sự gần gũi địa lý, đồng thời chia sẻ các giá trị cơ bản về hòa bình, ổn định và thịnh vượng, đóng góp vào việc xây dựng trật tự thế giới dựa trên quy tắc pháp luật và bảo vệ lợi ích chung của nhân loại. Trên cơ sở nền tảng của mối quan hệ gắn bó lâu đời và ngày càng bền chặt đó, trong sự chuyên hướng hành động của ngoại giao Ấn Độ với trọng tâm là Đông Nam Á, nhằm đáp ứng mục tiêu tăng cường ảnh hưởng sâu rộng của Ấn Độ ở khu vực, chính quyền của Thủ tướng Modi đã triển khai chính sách ngoại giao văn hóa với nhiều hoạt động ngoại giao đa dạng như một trụ cột quan trọng trong việc hiện thực hóa chính sách “Hành động phía Đông” với Đông Nam Á trong suốt một thập kỷ vừa qua.

2.2. Hoạt động ngoại giao văn hóa của Ấn Độ với Đông Nam Á giai đoạn 2014 – 2024

2.2.1. Ngoại giao Phật giáo

Phật giáo được sinh ra tại Ấn Độ vào thế kỷ VI TCN và phát triển mạnh mẽ dưới thời kỳ vương triều Maurya (321 – 185 TCN), sau đó suy tàn và không còn nhiều ảnh hưởng trong đời sống của nhân dân Ấn Độ với tư cách một tôn giáo. Tuy nhiên, sau khi được truyền bá ra bên ngoài Ấn Độ, Phật giáo lại nhanh chóng trở thành một tôn giáo lớn của thế giới và có ảnh hưởng sâu đậm trong đời sống tinh thần của nhiều quốc gia. Từ đầu thế kỷ XX, phong trào chấn hưng Phật giáo đã diễn ra tại Ấn Độ và đã đạt được một số kết quả nhất định. Chính phủ Ấn Độ trong

nhiều năm gần đây đã nhận thức được việc sở hữu nguồn tài nguyên văn hóa đặc biệt này như một công cụ ngoại giao quan trọng để kết nối với các quốc gia trong khu vực, đặc biệt là Đông Nam Á, nơi Phật giáo chiếm vị trí quan trọng trong đời sống tinh thần và từng là quốc giáo ở nhiều nước.

Tại Hội nghị Giao lưu Phật giáo - Hindu giáo toàn cầu (Global Hindu – Buddhist Initiative) được tổ chức từ ngày 03 đến ngày 05/9/2015 tại New Delhi và Bodhgaya, Thủ tướng Narendra Modi với tư cách người chủ trì đã tuyên bố: “Nếu không có Phật giáo, thế kỉ này không thể là thế kỉ của châu Á” [14; 298]. Các quốc gia tham gia Hội nghị cũng đã bày tỏ mong muốn và khẳng định vai trò quan trọng của Ấn Độ trong quảng bá di sản văn hóa Phật giáo ra toàn châu Á nói chung và Đông Nam Á nói riêng. Thủ tướng Narendra Modi hi vọng rằng thông qua Phật giáo, Ấn Độ sẽ trở thành sợi dây kết nối và là một mắt xích quan trọng trong việc kết nối văn hóa giữa các quốc gia Đông Nam Á [15]. Vào ngày bế mạc của Hội nghị 5/9/2015, Thủ tướng Modi đã hướng dẫn những người tham gia và các vị chức sắc cầu nguyện và thiền định dưới gốc Cây Bồ Đề Thánh tại Tháp Đại Bồ Đề trên khuôn viên rất linh thiêng ở Bodhgaya. Tuyên bố Bodhgaya cũng đã được thông qua tại đây. Có thể nói, chủ trương của Thủ tướng Modi khi sử dụng Phật giáo làm hạt nhân tạo sự liên kết, gắn bó giữa Ấn Độ với các quốc gia Phật giáo khác trong khu vực được xem là một sự sáng tạo cần thiết.

Trong hai thập kỉ gần đây, chính phủ Ấn Độ luôn đẩy mạnh chủ trương lấy Phật giáo làm hạt nhân tạo sự liên kết, gắn bó giữa Ấn Độ và các quốc gia Phật giáo trong khu vực Đông Nam Á. Trong đó, Ấn Độ đặc biệt triển khai chiến lược ngoại giao Phật giáo với Thái Lan bởi Thái Lan từng có các mối liên hệ văn hóa mạnh mẽ với Ấn Độ trong lịch sử. Thủ tướng N. Modi từng khẳng định: Từ truyền thuyết thần Rama đến Trí tuệ của Đức Phật, mối quan hệ của chúng ta được hình thành dựa trên di sản văn hóa chung [16]. Công chúa Thái Lan Maha Chakri Sirindhorn, được biết đến là một nhà giáo dục và học giả về tiếng Phạn và tiếng Pali, một người luôn nỗ lực cho sự kết nối văn hóa Ấn Độ - Thái Lan. Công chúa cũng là người đầu tiên được nhận giải World Sanskrit Award cao quý của ICCR (Hội đồng Quan hệ Văn hóa Ấn Độ) [17]. Bên cạnh đó, ngoài việc miễn lệ phí thị thực cho các nhà sư Thái Lan đi hành hương đến Ấn Độ, khuyến khích phát triển các tour du lịch hành hương Thái Lan - Ấn Độ, chính quyền của Thủ tướng Modi còn có cơ chế trợ giúp một số quốc gia Đông Nam Á khác trong việc trùng tu, bảo vệ các di tích Phật giáo như giúp Campuchia khôi phục đền thờ Angkor Wat, Angkor Thom cũng như đẩy mạnh quan hệ Phật giáo với Việt Nam... [18]. Ngoài ra, ICCR thường xuyên tổ chức các hội nghị với các chủ đề Phật giáo ở Việt Nam, Thái Lan, Trung Quốc, Singapore, và Myanmar và các nước trong khu vực Đông Nam Á khác nhằm tập trung vào việc thúc đẩy các quan hệ Phật giáo ở các quốc gia này.

Giữ vị trí quan trọng trong chính sách ngoại giao Phật giáo giữa Ấn Độ và Đông Nam Á phải kể đến Myanmar – quốc gia với 90% dân số theo đạo Phật. Hai quốc gia đã tăng cường giao lưu văn hóa và tôn giáo thông qua việc tổ chức các sự kiện và hội thảo chung về Phật giáo. Cả hai đất nước đều có nhiều di sản Phật giáo, vì thế việc chia sẻ kinh nghiệm và kiến thức về Phật giáo đã góp phần trong việc tăng cường sự hiểu biết và hợp tác giữa hai cộng đồng Phật tử. Tháng 9/2015, Myanmar và Sri Lanka là hai quốc gia được mời tham dự Hội nghị liên tôn giáo “SAMVAD - Sáng kiến Đại hành Hindu Phật giáo Toàn cầu về Tránh xung đột và Ý thức Bảo vệ Môi trường”, diễn ra đồng thời tại New Delhi và Bodh Gaya. Hội nghị này ra đời trên cơ sở thỏa thuận giữa Thủ tướng Ấn Độ Narendra Modi và Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe. Tuy nhiên, với sự xuất hiện của Myanmar cho thấy Ấn Độ đặc biệt quan tâm tới quốc gia Phật giáo này trên con đường triển khai và quảng bá chính sách ngoại giao Phật giáo của mình ở Đông Nam Á. Ấn Độ và Myanmar đều có hệ thống những di tích, các ngôi chùa và trung tâm Phật giáo quan trọng. Hai quốc gia đã hợp tác trong việc bảo tồn và phát triển các địa điểm này, nhằm duy trì và thúc đẩy di sản Phật giáo lâu dài.

Chuỗi Hội nghị toàn cầu về giao lưu Phật giáo – Hindu giáo này sau đó tiếp tục được tổ chức tại Tokyo (Nhật Bản, 2016) và Yangon (Myanmar, 2018). Trong Hội nghị tại Myanmar, Thủ

trưởng Narendra Modi trong bài phát biểu qua video của mình đã đề cập đến những thách thức toàn cầu mà thế giới đang phải đối mặt ngày nay như xung đột và biến đổi khí hậu. Ông đề cập đến cách tiếp cận triết học của Phật giáo và Hindu giáo về việc sống hòa hợp với thiên nhiên và nhu cầu tôn trọng thiên nhiên chứ không chỉ coi nó như một nguồn tài nguyên để khai thác. Cố vấn Nhà nước Myanmar khi đó, bà Daw Aung San Suu Kyi, trong bài phát biểu của mình cũng đã gọi “Tránh xung đột” là nền tảng để thiết lập “hòa bình cộng đồng”, “hòa bình khu vực” và “hòa bình toàn cầu”. Để đạt được điều này, bà kêu gọi các nhà lãnh đạo tôn giáo hãy truyền bá những giá trị cao quý, các đức tính khoan dung và bất bạo động trong Phật giáo cũng như trong mọi tôn giáo trên thế giới đến những tín đồ và đồng thời khiến họ thực hành những giá trị này một cách chân thực [19].

Trong bối cảnh ngày nay, Phật giáo vẫn đóng vai trò là mắt xích quan trọng trong mối quan hệ hữu nghị, hợp tác và giao lưu văn hóa giữa Ấn Độ và Đông Nam Á. Hàng năm, hàng nghìn Phật tử và du khách Đông Nam Á hành hương đến các vùng đất Phật giáo Ấn Độ, các thánh địa Phật giáo. Ngoài ra, Ấn Độ đã tổ chức các hội thảo học thuật để truyền bá các giá trị của Phật giáo Ấn Độ. Ví dụ, một hội nghị khu vực với chủ đề “Sự truyền bá tư tưởng Phật giáo” được phối hợp tổ chức bởi Liên đoàn Phật giáo Quốc tế và Hội đồng Quan hệ Văn hóa Ấn Độ phối hợp với Đại học Jawaharlal Nehru. Tổng cộng có 24 tài liệu nghiên cứu đã được trình bày, trong đó có sáu phiên thảo luận tìm cách xây dựng khái niệm về vai trò của Phật giáo Ấn Độ cổ đại và các chữ viết cổ của tiếng Phạn trong nỗ lực khôi phục các giá trị cơ bản của Phật giáo.

Đối với Việt Nam, ngoại giao Phật giáo đã được vận dụng triệt để và linh hoạt trong mọi chuyên thăm chính thức của các nhà lãnh đạo Việt Nam và Ấn Độ trong nhiều thập kỉ qua, đặc biệt là khi hai nước nâng tầm Quan hệ đối tác chiến lược toàn diện (2016). Ngày 3/9/2016, Thủ tướng Modi đã dành thời gian đến thăm và hành lễ tại chùa Quán Sứ trong chuyến thăm ngắn ngày của mình. Tháng 05/2019, Phó Tổng Thống Ấn Độ Venkaiah Naidu thăm Việt Nam, dự Hội nghị VESAK lần thứ 16 của Liên Hợp quốc, thể hiện sự coi trọng của Chính phủ Ấn Độ đối với các hoạt động của Phật giáo. Gần đây, trong chuyến thăm bốn ngày đến Việt Nam của Bộ trưởng Ngoại giao S. Jaishankar, từ 15-18/10/2023, ông cũng dành thời gian gặp gỡ tiếp xúc với các vị chức sắc của Giáo hội Phật giáo Việt Nam, thăm chùa Phật Tích tại Bắc Ninh. Về phía Việt Nam, tháng 3/2018, Chủ tịch nước Trần Đại Quang đã bắt đầu chuyến thăm chính thức Ấn Độ bằng việc đến nơi Đức Phật thành đạo - Bodhgaya. Nhiều chuyến thăm Ấn Độ của lãnh đạo các bộ ban ngành khác của Việt Nam cũng đưa nội dung tới thăm đất Phật vào chương trình nghị sự chính thức [20].

Trong những năm qua, hàng trăm Tăng Ni, Phật tử Việt Nam đã sang Ấn Độ du học ở nhiều trường đại học khác nhau trên đất nước Ấn Độ để học tập về Phật học. Họ trở thành sợi dây kết nối mạnh mẽ giữa Việt Nam và Ấn Độ hôm nay. Thượng toạ Thích Đức Thiện, Phó Chủ tịch, Tổng Thư ký Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng đã có nhiều năm tu nghiệp ở Ấn Độ, tốt nghiệp tiến sĩ Phật học tại Đại học New Delhi. Hiện nay, Ngài có nhiều đóng góp thúc đẩy quan hệ song phương Việt Nam - Ấn Độ, đã được Chính phủ Ấn Độ trao tặng Huân chương cao quý Padma Shri Award [20].

Nhìn chung, Ấn Độ đang hết sức nỗ lực và tích cực “vực dậy” những giá trị cốt lõi của Phật giáo và lan tỏa đến cho mọi quốc gia trong chính sách ngoại giao văn hóa của mình. Hơn thế, với quan điểm “Phật giáo ở châu Á là một trong những vốn quý to lớn nhất của chúng tôi, một yếu tố đặc biệt trong sức mạnh mềm” [21] thì Ấn Độ vẫn sẽ tiếp tục phát triển chính sách ngoại giao Phật giáo cả về chiều rộng và chiều sâu trong tương lai. Thông qua các hoạt động ngoại giao Phật giáo, Ấn Độ hi vọng có thể kết nối với người dân ở các khu vực có ảnh hưởng truyền thống của văn hóa Ấn Độ trong lịch sử như Đông Nam Á. Vì thế, ngoại giao Phật giáo là một công cụ hiệu quả trong việc triển khai “sức mạnh mềm” của Ấn Độ đối với khu vực này.

2.2.2. Quảng bá và phổ biến Yoga

Yoga vốn là một truyền thống Ấn Độ xuất hiện từ thời kì cổ đại, thể hiện sự thống nhất giữa

tâm và thân, giữa suy nghĩ và hành động, là sự hài hòa giữa con người với thiên nhiên,... Nhiều học giả coi Yoga là một “kết tinh văn hóa bất tử” của Ấn Độ, là một hệ thống của nhiều kỹ thuật giúp thân thể và trí não khỏe mạnh. Yoga ngày nay được biết đến rộng rãi trên toàn cầu và được thực hành ngày càng phổ biến trong đời sống xã hội. Trong những nỗ lực của chính phủ Thủ tướng Modi đề tái khẳng định thương hiệu Ấn Độ với truyền thống triết học và tôn giáo lâu đời thông qua các chính sách đối ngoại, Yoga trở thành một phương tiện để thúc đẩy hình ảnh của một nhà lãnh đạo tinh thần toàn cầu, một Vishwa Guru hoặc một “Guru” (bậc thầy tôn giáo) của thế giới [3]. Vào tháng 9/2014, trong khuôn khổ Đại hội đồng Liên Hợp Quốc, với mục tiêu biến Yoga thành một hiện tượng toàn cầu, Thủ tướng Modi đã mô tả “Yoga là món quà của Ấn Độ dành cho thế giới” và đã vận động thành công Liên hợp quốc chọn ngày 21 tháng 6 là “Ngày Quốc tế Yoga”. Kế hoạch này cũng nhận được sự ủng hộ của 177 quốc gia, trong đó có Mỹ và Trung Quốc [14; 298]. Từ đó đến nay, Yoga đã trở thành một công cụ ngoại giao hiệu quả của Ấn Độ, đóng góp quan trọng vào việc mang hình ảnh gần gũi của Ấn Độ đến toàn thế giới nói chung, Đông Nam Á nói riêng.

Ngày 21/6/2015, Ấn Độ tổ chức Ngày Quốc tế Yoga đầu tiên tại đường Rajpath ở New Delhi. Thủ tướng Modi cùng gần 36.000 người từ 152 quốc gia tham gia và thực hiện một số tư thế Yoga trong dịp này. Lễ kỷ niệm này cũng đã diễn ra tại 251 thành phố của 191 quốc gia trên toàn thế giới, trong đó có các nước Đông Nam Á [5]. Không chỉ được coi là một “ngôn ngữ” không biên giới, một phương tiện ngoại giao văn hóa toàn cầu của Ấn Độ, Yoga đã giúp lan tỏa và quảng bá văn hóa của Ấn Độ một cách mạnh mẽ trong kỉ nguyên số. Đặc biệt, trong thời kì đại dịch Covid-19 diễn ra, Yoga đóng vai trò quan trọng trong việc chữa lành những tổn thương về thể chất và tinh thần với nhiều người.

Tại Việt Nam, có hơn 4.300 câu lạc bộ Yoga với hơn 55.000 thành viên thường xuyên và hàng triệu thiền sinh. Liên đoàn Yoga Việt Nam được thành lập vào năm 2016, tổ chức cuộc thi Yoga toàn quốc tại Hà Nội vào năm 2017 và tham gia Giải vô địch Yoga châu Á tại Singapore năm 2017, tại Ấn Độ vào năm 2018 và tại Hàn Quốc vào năm 2019. Năm 2022, Chính phủ Ấn Độ đã chọn Việt Nam là một trong 75 quốc gia của chương trình “Global Yoga Ring” (tạm dịch: Vòng tròn Yoga Toàn cầu). Theo đó, trong suốt ngày 21/6, Đài truyền hình quốc gia của Ấn Độ truyền hình trực tiếp lễ kỷ niệm Ngày Quốc tế Yoga trên khắp thế giới theo múi giờ của nước sở tại. Tại Việt Nam, vịnh Hạ Long (tỉnh Quảng Ninh) được chọn là nơi diễn ra sự kiện với chủ đề “Yoga vì nhân loại” nhằm nhắc nhở mọi người về giá trị cân bằng của Yoga trong mối quan hệ giữa con người với thế giới sau thời kì đại dịch covid 19.

Thái Lan được đánh giá là một trong những điểm đến lí tưởng trên thế giới dành cho những người yêu thích Yoga. Vốn là quốc gia có nền văn hóa Phật giáo đậm nét, trong đó thiền định giữ vai trò quan trọng. Thiền là một phần trong cuộc sống của người Thái, điều này góp phần khiến cho một cộng đồng lớn những người yêu thích Yoga đã nhanh chóng được hình thành ở Thái Lan. Khoảng 7500 người đã tham gia Ngày Quốc tế Yoga đầu tiên ở Bangkok (năm 2015). Đây được coi là sự kiện đại chúng giới thiệu nghi thức Yoga vì hòa bình và hòa hợp đầu tiên ở Thái Lan. Hưởng ứng sự kiện này, giải vô địch thể thao Yoga châu Á lần thứ 5 cũng đã được tổ chức tại Bangkok (19-21/6/2025). Năm 2016, Đại sứ quán Ấn Độ tại Thái Lan đã tổ chức ngày Quốc tế Yoga lần thứ hai với quy mô lớn tại Đại học Chulalongkorn, ở trung tâm Bangkok. Khoảng hơn 6000 người đã tham gia sự kiện này, bao gồm các quan chức Thái Lan, nhiều nghệ sĩ nổi tiếng, sinh viên và những người đam mê Yoga. Ngày Quốc tế Yoga lần thứ 16 (năm 2024) dự kiến sẽ được tiếp tục tổ chức tại Đại học Chulalongkorn với quy mô khoảng 7000 – 8000 người tham dự [22].

Tại đất nước với đông đảo tín đồ Islam giáo như Indonesia, Ngày Quốc tế Yoga đầu tiên (2015) cũng đã được tổ chức sôi nổi tại bốn thành phố Jakarta, Bali, Medan và Surabaya ở Indonesia. Với sự tham gia của khoảng 7000 người thuộc các nhóm tuổi và ngành nghề khác nhau. Nhân sự kiện trọng đại này, Đại sứ quán Ấn Độ tại Indonesia đã phát hành một ấn phẩm đặc biệt, là bộ truyện tranh “Perjalanan Menelusuri Sejarah: Cerita Indonesia Dan India” tập trung

vào mối quan hệ lịch sử Ấn Độ-Indonesia. Bộ truyện với tiêu đề tiếng Anh “Du hành xuyên thời gian”, là một phần của “Sahabat Ấn Độ: Lễ hội Ấn Độ ở Indonesia” nhằm làm sống lại các mối liên kết văn hóa của Ấn Độ với Indonesia nói chung trong lịch sử [23].

Trong những năm gần đây, Yoga được coi là một trong những môn thể thao phổ biến nhất ở Singapore, nơi có cộng đồng Ấn kiều đông đảo. Trong Ngày Quốc tế Yoga đầu tiên, hơn 4.000 người đam mê Yoga đã tham gia chương trình kéo dài hai giờ được tổ chức tại 50 trung tâm trên khắp đất nước Singapore [24].

Có thể nói, với việc nhanh chóng đưa Yoga trở nên phổ biến trên toàn cầu, “phủ sóng” trong đời sống tinh thần và thể chất của người dân toàn thế giới, trong đó đặc biệt sâu đậm tại nhiều nước Đông Nam Á, cho thấy chính phủ Ấn Độ đã thành công trong việc xây dựng hình ảnh về một cường quốc ôn hòa, một quốc gia lãnh đạo tinh thần với “quyền lực mềm” tại khu vực và thế giới.

2.2.3. Xuất khẩu phim ảnh

Cựu Thủ tướng Ấn Độ Manmohan Shingh từng cho rằng để nâng tầm ảnh hưởng và khẳng định vai trò của mình trên thế giới, Ấn Độ cần đặc biệt chú trọng tới ngành công nghiệp phim ảnh, nhất là Bollywood [25]. Trong các bộ phim của Bollywood, các hình ảnh về nghi lễ, lễ hội Ấn Độ, hoặc nghệ thuật ca hát, nhảy múa đã góp phần quảng bá văn hóa truyền thống Ấn Độ. Đến nay, phim ảnh của Ấn Độ đã được xuất khẩu sang nhiều quốc gia Đông Nam Á và châu Phi. Riêng ở Đông Nam Á, văn hóa đại chúng Ấn Độ được khán giả tiếp thu dễ dàng hơn qua truyền hình và mạng lưới truyền thông.

Từ khi lên nắm quyền, Thủ tướng Modi đã tích cực đẩy mạnh hợp tác trong lĩnh vực điện ảnh và truyền hình với các quốc gia Đông Nam Á. Nhiều bộ phim dài tập của Ấn Độ được quay ở nhiều địa điểm nổi tiếng của khu vực Đông Nam Á, có thể kể đến như phim Murder (2004), phim Zinda và Anthony Kaun Hai (cả hai đều phát hành năm 2006) được quay hoàn toàn ở Thái Lan. Hay như bộ phim Krrish (2006) có nội dung về khoa học viễn tưởng đầu tiên của Ấn Độ được quay tại Singapore và nhận được hỗ trợ của Cơ quan Phát triển Truyền thông và Tổng cục Du lịch Singapore để quảng bá thành phố như một điểm đến du lịch cho tầng lớp trung lưu Ấn Độ. Singapore đã phát sóng kênh truyền hình Vasantham, một kênh truyền hình riêng biệt của Ấn Độ nói tiếng Tamil, Hindi. Hơn thế nữa, Adlabs Films – một trong những trung tâm xử lý phim ảnh lớn nhất của Ấn Độ đã bắt tay với công ty Lotus Five Star Cinemas của Malaysia để vận hành một chuỗi 51 rạp chiếu phim ở Malaysia nhằm mở rộng hơn nữa phạm vi tiếp cận của phim Ấn Độ tại Malaysia.

Ở Indonesia, nơi ảnh hưởng văn hóa và tôn giáo của Ấn Độ đã có lịch sử lâu đời, các bộ phim và âm nhạc Bollywood rất phổ biến, ảnh hưởng đến âm nhạc địa phương. Kể từ cuối những năm 1990, hình thức âm nhạc phổ biến của Indonesia đã vay mượn và sao chép các bài hát từ các bộ phim Bollywood, đặt lời cho các giai điệu Bollywood bằng ngôn ngữ chính thức của Indonesia là Bahasa Indonesia.

Năm 2014, Ấn Độ đã kí kết một thỏa thuận với Việt Nam về hợp tác phát sóng giữa Đài truyền hình Prasar Bhati của Ấn Độ và Đài tiếng nói Việt Nam [14; 302]. Năm 2015, lần đầu tiên Liên hoan phim Ấn Độ (IFF) được tổ chức tại ba thành phố lớn của Việt Nam là Hà Nội, Đà Nẵng và TP.Hồ Chí Minh đã trình chiếu các bộ phim Ấn Độ bằng tiếng Hindi có phụ đề tiếng Việt. Tháng 11/2016, Ấn Độ là một trong những nước đối tác trong Liên hoan phim quốc tế Hà Nội. Trong Liên hoan phim đã trình chiếu 4 bộ phim Ấn Độ và một Hội nghị bàn tròn về điện ảnh Ấn Độ cũng đã được tổ chức [25]. Kể từ khi thiết lập quan hệ Đối tác chiến lược toàn diện giữa Ấn Độ và Việt Nam, các bộ phim Ấn Độ được phát sóng rộng rãi trên các kênh truyền hình Việt Nam và ngày càng thu hút sự chú ý của khán giả. Phim Ấn Độ trong nhiều năm gần đây đã tạo nên một “con sốt” tại Việt Nam khi hàng loạt những bộ phim truyền hình dài tập của Ấn Độ phủ sóng trên rất nhiều kênh truyền hình và thường lên sóng vào khung giờ vàng, với lượng theo dõi rất cao.

Những cố gắng “ngoại giao phim ảnh” này của Ấn Độ tại Đông Nam Á cũng nằm trong chiến dịch tìm kiếm vị trí tương xứng và có tầm ảnh hưởng truyền thông toàn cầu của Ấn Độ.

Bên cạnh ngoại giao Phật giáo, quảng bá Yoga và xuất khẩu phim ảnh, các hoạt động lễ hội, âm nhạc, nghệ thuật, du lịch,... cũng là những yếu tố quan trọng trong chiến lược ngoại giao văn hóa với Đông Nam Á dưới thời kì cầm quyền của Thủ tướng Narendra Modi. Các lễ hội thường niên giữa Đông Nam Á và Ấn Độ có vai trò quan trọng trong việc giữ mối liên hệ văn hóa và duy trì sự ổn định của ngoại giao văn hóa Ấn Độ - Đông Nam Á. Có thể kể tới các lễ hội Ấn Độ được tổ chức phổ biến ở nhiều quốc gia Đông Nam Á như lễ Holi, lễ Diwali,... Trong những năm gần đây, du lịch nói chung, du lịch tâm linh, hành hương nói riêng cũng là lĩnh vực được chính phủ hai bên không ngừng thúc đẩy.

3. Kết luận

Nhìn chung, ngoại giao văn hoá đóng vai trò quan trọng trong việc xây dựng và củng cố mối quan hệ giữa Ấn Độ và các quốc gia Đông Nam Á. Chính sách ngoại giao văn hoá của Ấn Độ trong thời kỳ cầm quyền của Thủ tướng Modi trong hai thập kỉ qua đã nhắm đến nhiều mục tiêu, bao gồm tăng cường sự hiểu biết và trao đổi văn hóa, tạo điều kiện thuận lợi cho hợp tác kinh tế và chính trị, và thúc đẩy sự hòa nhập văn hoá trong khu vực. Đồng thời, xây dựng và củng cố mối quan hệ giữa Ấn Độ và Đông Nam Á. Hơn nữa, những hoạt động này còn nhằm gia tăng ảnh hưởng, vị thế của Ấn Độ ở khu vực Đông Nam Á thông qua thực hiện chính sách “quyền lực mềm”.

Ấn Độ đã tạo ra một cầu nối văn hóa sâu sắc và đa dạng với Đông Nam Á thông qua nhiều hoạt động ngoại giao văn hóa. Điều này đã góp phần xây dựng lòng tin, sự thấu hiểu và sự thân thiện giữa quốc gia này và nhân dân các nước Đông Nam Á. Chính sách ngoại giao văn hoá của Ấn Độ đã đạt được mục tiêu quan trọng trong việc tăng cường sự giao thoa và tiếp biến văn hoá giữa Ấn Độ và Đông Nam Á. Thông qua đó, Ấn Độ đã nắm bắt tầm quan trọng của văn hoá và truyền thông trong việc thúc đẩy quan hệ đa chiều, nâng cao vai trò và tầm ảnh hưởng của mình trong khu vực. Điều này đã tạo ra một môi trường thuận lợi cho hợp tác kinh tế, chính trị và xã hội giữa hai khu vực và triển vọng lâu dài cho quan hệ ngoại giao văn hóa Ấn Độ - Đông Nam Á trong những thập niên tiếp theo.

***Ghi chú:** Bài báo là một phần sản phẩm của đề tài khoa học cấp Bộ Giáo dục và Đào tạo, mã số: B2024-SPH-10.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nye JSJ, (2004). *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. Public Affairs Books.
- [2] PT Việt (chủ biên) & LTH Yên, (2012). *Ngoại giao văn hóa cơ sở lý luận, kinh nghiệm quốc tế và ứng dụng*. NXB Chính trị - Hành chính, Hà Nội.
- [3] HND Thanh, (2016). *Ngoại giao văn hóa của Ấn Độ trong những năm đầu thế kỉ XXI nhìn từ góc độ sức mạnh mềm*. *Tạp chí Khoa học Đại học Sư phạm TP.Hồ Chí Minh*, 8. 97-109
- [4] LV Toan, (2018). “Ngoại giao văn hóa đối với sự phát triển của Ấn Độ hiện nay”. *Tạp chí điện tử Lý luận chính trị*, ngày 28/11/2028.
- [5] TN Tiến, (2020). “Sức mạnh mềm trong chính sách đối ngoại thời kì Narendra Modi”. *Tạp chí Thông tin Khoa học xã hội*, 8, 26-34.
- [6] Bhavna D, (2023). Cultural Diplomacy of India. *International Journal of Enhanced Research in Educational Development (IJERED)*, ISSN: 2320-8708, 11(1), 382 -387.
- [7] Bibhuti BB & Satish K, (2016). *Modi's Cultural Diplomacy and Soft Power: Issues and Challenges*. Ansh Book International, New Delhi.
- [8] Hernaikh S, Moe T & Tommy K, (2022). *Asean And India: The Way Forward*, World Scientific Publisher.

- [9] Sarita D, (2023). *Cultural Dimensions of India's Look-Act East Policy: A Study of Southeast Asia*, Palgrave Macmillan.
- [10] TN Tiến (chủ biên), (2016). *Ấn Độ với Đông Nam Á trong bối cảnh quốc tế mới*. Nxb Văn hóa – Văn nghệ, Thành phố Hồ Chí Minh.
- [11] Shri YH, (2003, September 29). *Speech by External Affairs Minister Shri Yashwant Sinha at Harvard University*. Nguồn: Speech by External Affairs Minister Shri Yashwant Sinha at Harvard University (mea.gov.in).
- [12] Manish C, (2014). *Act East: India's ASEAN Journey*, November 10. Nguồn: <https://www.mea.gov.in/outgoing-isitetail.htm?24216/Act+East+Indias+ASEAN+Journey>
- [13] Pankaj KJ, (2017). *India – ASEAN Relation: An Assessment, ASEAN at 50: A Look at Its External Relations*. New Delhi.
- [14] NX Bình, (2019). *Điều chỉnh chính sách đối ngoại của Ấn Độ dưới thời Thủ tướng N.Modi*, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội.
- [15] ĐKM Linh, (2017). “Ngoại giao Phật giáo của Ấn Độ dưới thời thủ tướng Narendra Modi và cuộc cạnh tranh sức mạnh mềm Ấn – Trung”. *Tạp chí Nghiên cứu Ấn Độ và Châu Á*, 5, 17-23.
- [16] Pmindia, (2016). *Press statement by PM Sh. Modi during the visit of Prime*, https://www.pmindia.gov.in/en/news_updates/press-statement-by-pm-shmodi-during-the-visit-of-prime-minister-of-thailand-to-india/
- [17] Ministry of External Affairs, (2016). <https://www.mea.gov.in/Overview-of-India-Development-Partnership.htm>
- [18] Das AK, (2013). “Soft and hard power in India's strategy toward Southeast Asia”. *India Review*, 12(3), 165–185
- [19] International Buddhist Conferderation, (2019). *Yangon Declaration*, Myanmar.
- [20] LTH Nga, (2023). *Thúc đẩy kết nối con người Việt Nam - Ấn Độ trong bối cảnh khu vực đang thay đổi*. Kỷ yếu Hội thảo khoa học quốc tế “Quan hệ đối tác chiến lược toàn diện Việt Nam - Ấn Độ: Thành tựu và triển vọng”, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, 249-264.
- [21] Kadira Pethiyagoda, (2015). *Modi deploys his culture skills in Asia*, <https://www.brookings.edu/articles/modi-deploys-his-culture-skills-in-asia-2/>, June 1.
- [22] Embassy of India Bangkok, (2016). *Celebrations of International Day of Yoga in Bangkok on Sunday*, <https://embassyofindiabangkok.gov.in/listview/MzE4>
- [23] Antara News, (2015). *International day of celebrations in Jakarta*, <https://en.antaranews.com/news/99283/international-day-of-yoga-celebrations-in-jakarta>.
- [24] Business Standard, (2015). *Over 4,000 participate in Yoga International Day in Singapore*, https://www.business-standard.com/article/pti-stories/over-4-000-participate-in-yoga-international-day-in-singapore-115062100275_1.html
- [25] NX Bình (2019). “Sức mạnh mềm của Ấn Độ và tác động tới quan hệ Việt Nam - Ấn Độ trong bối cảnh mới”. *Tạp chí Nhân lực Khoa học xã hội*, 01,109–115.
- [26] Báo Điện tử Chính phủ, (2023). *Đề nghị sớm hoàn tất các đường cao tốc kết nối Ấn Độ - ASEAN*, ngày 7/9/2023. Nguồn: <https://baochinhphu.vn/de-nghi-som-hoan-tat-cac-duong-cao-toc-ket-noi-an-do-asean-102230907134818239.htm>